

Informace o Fondu soudržnosti (FS) za programovací období 2004-2006, jeho výsledcích a předpokladech činnosti z pohledu Řídícího orgánu FS

Úvod

Cílem podkladu je poskytnutí informace o současném stavu, výsledcích a předpokladech další činnosti Řídícího orgánu Fondu soudržnosti po celou dobu realizace a finančního vypořádání projektů FS (fakticky zahrnuje realizaci projektů od 2000 do 2010, včetně formálního vypořádání do 2012 a zajištění dohledu nad udržitelností projektů v dalších obdobích závazně stanovených v rozhodnutích Evropské komise). V dalším se Fondem soudržnosti, resp. projekty Fondu soudržnosti rozumí prostředky a projekty z programového období 2004-2006.

1. Obecná informace o FS

Fond soudržnosti přispívá k posilování hospodářské a sociální soudržnosti Společenství pro oblast životního prostředí a transevropských dopravních infrastrukturních sítí v členských státech s hrubým národním produktem (HNP) na obyvatele, měřeným paritou kupní síly, nižším než 90 % průměru Společenství.

Evropská komise vydává pro každý projekt FS samostatné rozhodnutí Komise o spolufinancování se stanovenými individuálními podmínkami.¹ Je třeba zdůraznit, že délka trvání projektu je pro každý projekt určena rozhodnutím EK. Objem prostředků alokovaných z Fondu soudržnosti pro Českou republiku tvoří zhruba 1/3 z celkové pomoci na toto období.

V České republice po vstupu do Evropské unie do podpory v režimu Fondu soudržnosti (FS) plynule přešla podpora na projekty v rámci tzv. předvstupního nástroje ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession). Týkalo se to projektů, které obdržely rozhodnutí o spolufinancování EK v letech 2000-duben 2004.

V sektoru dopravy jsou projekty FS zaměřeny na realizaci jednotlivých částí sítě TEN-T (dálniční síť a železniční koridory), v sektoru životního prostředí se až na dvě výjimky (monitorovací síť podzemních a povrchových vod a rozšíření zařízení pro nakládání s odpady v Brně) podpora orientovala na projekty související s dodávkami pitné vody a s nakládáním s odpadními vodami z důvodu čím rychlejšího splnění směrnice Rady 91/272/EHS, o čištění městských odpadních vod a tím i splnění povinností České republiky obsažených ve Smlouvě o přistoupení ČR k EU (konečný termín implementace předmětné směrnice je 31.12.2010).

---

¹ V programovacím období 2007-2013 bude Komise vydávat samostatná Rozhodnutí pro každý „velký projekt“ podle článků 39-41 Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999

System řízení pomoci z FS tzv. implementační systém příjmu pomoci z FS je v České republice podložen usnesením č. 102/2002 ze dne 23. ledna 2002 k dokončení přípravy programových dokumentů a určení řídicích a platebních orgánů pro využívání Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti o pověření Ministerstva pro místní rozvoj vykonávat funkci Řídícího orgánu Fondu soudržnosti. Usnesením č. 125/2004 ze dne 11.2.2004 vláda schválila rozdělení povinností a odpovědností mezi jednotlivými subjekty implementačního systému pro příjem podpory z FS. Základními výchozími dokumenty řízení v rámci implementačního systému FS jsou Nařízení platná pro FS z programovacího období 2004-2006, metodické pokyny vydávané DG Regio, usnesení vlády č. 125/2004, platné znění Metodik Platebního a certifikačního orgánu (MF) a relevantní legislativní předpisy ČR (v neposlední řadě zákon o veřejných zakázkách a koncesní zákon), dále pak Operační manuál FS a Manuály pracovních postupů jednotlivých subjektů.

2. Ekonomické a finanční výsledky pomoci z FS

Objem prostředků vyhrazených v ročních rozpočtech EK pro pomoc České republiky prostřednictvím FS (a prostřednictvím ISPA v období před vstupem do EU)

Pozn. v období finanční perspektivy 2007-2013 se roční objem prostředků FS pro ČR pohybuje v násobcích oproti letům 2004-2006.

Prostředky FS/ISPA pro ČR (€) – 2000-2006		
ISPA 2000	70.122.880	
ISPA 2001	72.086.772	
ISPA 2002	74.752.876	
ISPA 2003	75.431.250	
ISPA (2000-2003)		292.393.778
FS 2004	306.898.031	
FS 2005	256.811.441	
FS 2006	363.498.328	
FS (2004-2006)		937.207.800

2.1. Stav realizace projektů FS ke konci roku 2008

Výsledkem intenzivní spolupráce uvnitř implementačního systému v ČR a průběžné spolupráci s EK se podařilo celý závazek EU z FS na celé programovací období do roku 2006 alokovat k projektům. Dále pak v roce 2006 se cestou vyčíslení úspor u některých projektů podařilo shromáždit takový objem prostředků, které v sektoru životního prostředí umožnil přijmout 4 nové projekty a v sektoru dopravy rozšířit předmět řešení některých projektů.

Celkové počty projektů FS po sektorech a létech jejich přijetí společně s přidělenými objemy závazků jsou uvedeny v následující tabulce:

	Počty projektů a objem pomoci FS včetně projektů, které přešly z ISPA (počet/tisíc €)							
	ISPA		FS 2004		FS 2005		FS 2006	
ŽP	14	146 237	10	203 984	10	127 381	4	54 973
Doprava	10	260 325	4	279 550	1	79 427	0	
TA	5	3 562	1	464	0		0	0
Celkem	29	410 124	15	483 998	11	206 808	4	54 973

Objemy prostředků nezohledňují změnová Rozhodnutí EK.

Období let 2007 a 2008 bylo hlavní prioritou kvalitní a podrobné monitorování realizace projektů. Hlavními výstupy monitorování jsou jednání Monitorovacího výboru FS, který se schází dvakrát ročně (prosincové jednání bylo v pořadí již deváté). Monitorovací výbor FS sleduje - za každý projekt individuálně, po sektorech a celkem – stav realizace projektu, uskutečněné výdaje a předpoklady výdajů.

Následující tabulka ilustruje dosavadní dynamiku vývoje objemu výdajů celkem a jejich předpoklad.²:

ISPA/FS		Realizované výdaje	Odhadované výdaje
Rok		Celkem (€)	Celkem (€)
2001		0	0
2002		3 033 892	0
2003		30 589 268	0
2004		79 486 329	0
2005		140 432 279	0
2006		229 731 312	0
2007		274 656 790	0
2008		172 477 363	97 354 450
2009	1.Q	0	60 111 375
2009	2.Q	0	58 314 838
2009	3.Q	0	42 580 029
2009	4.Q	0	25 257 409
2009		0	209 669 362
2010		0	68 039 408
Celkem		930 407 232	375 063 220

² Zdrojem informací jsou podklady – tzv. monitorovací tabulky projektů připravené pro 9. zasedání Monitorovacího výboru FS v prosinci 2008. Po dohodě s EK jsou výdaje realizované v Kč příslušným ročním kurzem přepočítávány na €. Zároveň je příspěvek FS na celkových nákladech spočten % kofinancování každého projektu.

Čísla uvedená v tabulce dokládají, že realizace projektů FS jako celek dosáhla tempa, které umožní jejich dokončení do konce roku 2010 – tento termín obecně platí jako nepřekročitelný limit pro všechny členské státy přijímající pomoc z FS z programovacího období 2000-2006.

Stav čerpání finančních prostředků z FS do České republiky k 31. 12. 2008 v mil. EUR

Fond	Alokace ISPA a FS 2004 - 2006	Čerpání k 31.12.2008	
		Čerpání alokace	% čerpání alokací 2004-2006
Fond soudržnosti celkem	1 230,5	796,8	65,0

Tabulka je standardní součástí informací o FS v pravidelné čtvrtletní zprávě o hospodářské a sociální soudržnosti předkládané vládě. Uvedené údaje o čerpání alokace lze interpretovat tak, že ČR z prostředků FS doposud jako člen EU získala více než 21 miliard Kč.

Předchozí informace dokládají současný stav v realizaci projektů FS z programovacího období 2004-2006, včetně předchozího období ISPA/FS 2000-2003. **Hlavní části etap realizace a ukončování projektů, které budou probíhat až do roku 2010** (závěrečné vyúčtování bude i v roce 2011 až 2012) musí být zajištěny paralelně s rozbíhajícími se Operačními programy pro programovací období 2007-13. Ačkoliv by se z informací o míře realizovaných prostředků v projektech FS a o výši prostředků, které ČR z FS obdržela a podle seznamu již ukončených projektů mohlo jevit, že hlavní část práce má ŘO FS za sebou, není to pravdou. **Protože v současném období**, a tento stav bude prakticky trvat až do závěru roku 2010, **je hlavní fází realizace a ukončování největšího počtu projektů v dosavadní historii**. Z toho důvodu pro Řídící orgán FS je nezbytná odpovídající administrativní kapacita, která může být rizikovým faktorem. Kromě tohoto rizika existuje několik rovin společného zájmu minulého a současného programovacího období, které mohou generovat další potenciální rizika pro realizaci projektů FS.

2.2. Finanční toky

V oblasti finančních toků, a s tím související certifikace výdajů, Řídící orgán FS plní především povinnosti dané Metodikou finančních toků a jejich kontroly strukturálních fondů a Fondu soudržnosti a Metodikou certifikace výdajů Fondu soudržnosti vydaných MF. Specifikem projektů FS je, že tato certifikace výdajů, na rozdíl od certifikace výdajů operačních programů, která se provádí zpravidla třikrát ročně, se provádí pro každý projekt individuálně v závislosti na tempu čerpání prostředků FS rezervovaných pro daný projekt na účtech Platebního a certifikačního orgánu. V průběhu roku může jít o 20 a více certifikací.

K tomu Řídící orgán musí přidat odhady výdajů čerpání pro běžný rok a jejich kontrolu a hodnocení míry souladu mezi fyzickým a finančním plněním jednotlivých projektů FS.

3. Další činnosti ŘO FS

3.1. Ukončování projektů

Stále více kapacit Řídícího orgánu FS spotřebovává aktivita při ukončování projektů. Kromě závěrečné certifikace výdajů a spolupráce s útvarem pro winding-up (Auditní orgán-centrální harmonizační jednotka), která připravuje „Prohlášení k ukončení projektu“, je hlavní podíl aktivity směřován k přípravě a projednání závěrečné zprávy projektu. Na základě těchto třech dokumentů posuzuje EK dokončení projektů a propládí zbývajících 20% svého závazků.

Hlavními prioritami Řídícího orgánu v tomto procesu je zajistit požadovaný standard a kvalitu jednotlivých povinných částí zprávy a úzkou spolupráci s autory, realizačními orgány a zprostředkujícími subjekty. Cílem je preventivně minimalizovat případné nedostatky a problémy při hodnocení Platebním a certifikačním orgánem a Útvarem pro winding-up na české straně a orgány EK.

V předchozí části informace bylo období do roku 2008 charakterizováno jako etapa přípravy projektů, projednávání a samotné realizace.

Do konce roku 2008 byly prostřednictvím Platebního certifikačního orgánu (MF) postupně předány EK k závěrečnému vypořádání následující projekty:

- Povodně 2002,
- TA EDIS,
- Optimalizace traťového úseku Ústí nad Orlicí - Česká Třebová,
- Rychlostní silnice R48 - úsek Frýdek-Místek – Dobrá,
- Modernizace traťového úseku Záboří – Přelouč,
- Dálnice D8 : Praha – Ústí nad Labem – státní hranice ČR/SRN, úsek 0807 Trmice – státní hranice
- Optimalizace trať. úseku Zábřeh na Moravě Krasíkov
- Rozšíření kanalizačního systému města Ostravy,
- Stoková síť města Brna,
- Rekonstrukce a dobudování stokové sítě města Olomouc,
- Rekonstrukce systému zásobování pitnou vodou, výstavba kanalizačních sběračů, rekonstrukce úpravní vody a čistíren odpadních vod v Podkrušnohoří)
- Intenzifikace a rekonstrukce čističky odpadních vod a kanalizační sítě Jihlava
- Rekonstrukce a dobudování stokové sítě města Olomouc
- Nakládání s odpadními vodami a zásobování pitnou vodou v regionu Jesenicka
- Čistá řeka Bečva
- Rekonstrukce kanalizace města Znojmo
- Ochrana vod v povodí řeky Dyje
- Rekonstrukce stokové sítě ve Zďáru nad Sázavou

V současné době se pracuje na vypořádání a přípravě závěrečných zpráv u těchto dalších projektů:

- Rychlostní silnice R48 Dobrá - Tošanovice - Žukov, etapa 1 Dobrá – Tošanovice
- Rychlostní silnice R48 Dobrá - Tošanovice - Žukov, etapa 2 Tošanovice – Žukov

- Monitorování a hodnocení hydrosféry v ČR v souladu se směrnicemi EK o životním prostředí
- Zajištění standardů Evropské unie ve vodárenské soustavě Jižní Čechy
- Doplnění vodohospodářské infrastruktury města Plzeň
- Regionální vodohospodářský projekt Karlovy Vary
- Rozšíření kanalizace v aglomeraci Beroun

Předpokládáme, že do konce roku 2009, by mělo být odesláno Evropské komisi k posouzení celkem 10 závěrečných zpráv.

3.2. Informační systémy

Informační systém sledující realizaci projektů, včetně dokladování finančních toků, je založen na posloupnosti IS Monit FS (jako IS, který musí saturovat všechna specifika projektů FS včetně práva EK na přístup k údajům za jednotlivé projekty), MSSF CENTRAL (je využíván společně s operačními programy období 2004-2006) a IS Viola SF/CF. Tato soustava je v současné době plně funkční a musí být plně funkční a přiměřeně rozvíjena až do konce realizace a vyúčtování projektů FS (rok 2012).

Řídící orgán FS hradí provoz a rozvoj IS Monit FS pro všechny subjekty implementačního systému z prostředků projektu FS Technická pomoc Řídícímu orgánu FS. Toto řešení se ukázalo jako efektivní způsob jak „donutit“ jiné resorty ke společnému řešení. Po ukončení projektu Technická pomoc ŘO FS (způsobilost výdajů končí 31.12.2010) bude nutné najít prostředky pro další úhradu provozu IS Monit FS, který je nezbytný.

3.3. Monitorování

Projekty FS, jak již bylo zdůrazněno, jsou výsostně individuální, každý projekt má vlastní rozhodnutí Komise, vlastní cíl, specifické podmínky plnění a ukončení, vlastní seznam indikátorů plnění. Významným nástrojem sledování průběhu realizace, souladu skutečností s předpoklady a naplňování podmínek stanovených EK v rozhodnutí je informační systém IS Monit FS.

Neméně významnými zdroji informací jsou výsledky vlastních kontrol Řídícího orgánu FS, kontrol prováděných zprostředkujícími subjekty, veřejnosprávních kontrol, kontrol NKÚ, auditů národních orgánů a EU, Nejvyššího účetního dvora EU. Řídící orgán, kromě dále popsaných činností v jednotlivých oblastech kontrol vyhodnocuje podněty z kontrol směrem ke zkvalitňování monitoringu.

3.4. Oblast kontroly

Jednou z podstatných činností ŘO FS při implementaci projektů FS je zajišťování požadavků na průběžné a následné kontroly projektů a auditů.

Jedná se o následující činnosti :

- řízení rizik projektů a zvýšení dohledu nad průběhem realizace projektů a vypořádáním případných zjištění z provedených kontrol v souvislosti nárůstem počtu ukončovaných projektů,
- zajištění provádění kontrol podle č. 4 a podle čl. 9 – 12 Nařízení Komise (ES) 1386/2002 (podle plánu kontrol ŘO na r. 2009),
- zajištění provádění retrospektivního ověřování správnosti postupu při zadávání veřejných zakázek u projektů podle požadavků Evropské komise,
- provádění dokladových kontrol u Konečných příjemců za účelem ověřování kontrolní činnosti Realizačních orgánů a dalších subjektů implementační struktury,
- řešení podezření na nesrovnalost a nesrovnalostí u projektů Fondu soudržnosti,
- zajištění vypořádání zjištění a doporučení auditních misí Evropské komise a dalších kontrolních orgánů.

3.5. Dohled nad udržitelností projektu, archivace

Formálním ukončením projektu a proplacením zbývajících závazků ze strany EK povinnosti Řídicího orgánu nekončí. Podpora z Fondu soudržnosti je po určitou dobu (zpravidla 5 let, ale u konkrétních projektů může být stanovena jinak) podmíněna tím, že se buď nezmění podmínky, za kterých byla poskytnuta nebo bude o takové změně informována a bude s ní projednána. Pokud bude takový závazek porušen, hrozí riziko, že EK bude po české straně vymáhat vrácení celé podpory nebo její části. (Vzhledem k tomu, že EK permanentně do ČR převádí prostředky strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, není pro ni problém, si spornou částku kdykoliv odečíst). Odpovědnost Řídicího orgánu FS spočívá v tom, že je garantem plnění podmínek udržitelnosti.

V tomto smyslu musí vyvíjet přiměřenou aktivní činnost směřující k ověřování skutečného stavu, ale i záměrů u konečných příjemců. Tato aktivita daleko přesáhne horizont věcného a finančního vypořádání všech projektů – dá se předpokládat, že taková odpovědnost zůstane na Řídicím orgánu FS i po roce 2017.

3.6. Iniciativa JASPERS

ŘO FS aplikuje své znalosti s velkými projekty jako „Řídicí agent“ pro aktivitu JASPERS v České republice (stanoveno NSRR 2007-13). Jedná se o společnou iniciativu Evropské komise, Evropské investiční banky a Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Vznikla za účelem poskytnutí pomoci expertů národním orgánům a konečným příjemcům těchto tří institucí při přípravě velkých a náročných projektů a žádostí o finanční účast Evropské komise v rámci čerpání z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj v období 2006-2013. Využití této pomoci je poskytováno zcela bezúplatně všem novým členským státům Evropské unie. Pomoc je nabízena pro omezený počet projektů a má, kromě zvýšení kvality těchto projektů, sloužit jako vzor nebo analogie i pro ostatní. Zaměření iniciativy, co do seznamu projektů a jejich specifik každoročně konkretizuje „Akční plán JASPERS“. Ten ve spolupráci s řídicími orgány OP (týká se především OP ŽP, OP D) připravuje a koordinuje Řídicí orgán Fondu soudržnosti.

V této souvislosti se řešila s EK problematika (projednával NOK), by při zapojení expertů JASPERS při hodnocení velkých projektů již nebyly projekty znovu posuzovány pracovníky EK (jde o racionální požadavek s ohledem na předpokládaný počet velkých projektů z jednotlivých států).